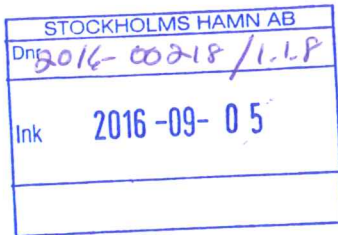

Tjänsteutlåtande

2016-08-29

Sida 1 (11)

Exploateringskontoret
Stadsbyggnadskontoret
Trafikkontoret
Miljöförvaltningen
Östermalms stadsdelsförvaltning
Stockholm Hamn AB
Stockholm Vatten AB

Dnr E2016-01322
Dnr 2016-10214
Dnr T2016-01273
Dnr 2016-6552
Dnr 2016-233-1.5.3
Dnr 2016-00218/1.1.8
Dnr 16MB227

Handläggare
Exploateringskontoret
Christina Salmhofer
Telefon: 08-508 264 49

Trafikkontoret
Ingrid Mårtenson
Telefon: 08-508 268 32

**Östermalms
stadsdelsförvaltning**
Daniel Edenborgh
Telefon: 076-1242252

Stockholm Vatten AB
Lars Lindblom
Telefon: 08-52212450

Handläggare
Stadsbyggnadskontoret
Malin Klåvus
Telefon: 08-50827349

Miljöförvaltningen
Anette Jansson
Telefon: 08-50828820

Stockholms Hamn AB
Charlotta Solerud
Telefon: 08-6702707

Till
Exploateringsnämnden
2016-09-22

Stadsbyggnadsnämnden
2016-09-22

Trafiknämnden
2016-09-22

Miljö- och hälsoskyddsnämnden
2016-09-20

Östermalms stadsdelsnämnd
2016-09-22

Styrelse SVAB
2016-09-29

Styrelse Stockholms Hamn AB
2016-09-26

Revidering av Program för hållbar stadsutveckling i Norra Djurgårdsstaden

Förslag till beslut

1. Exploateringsnämnden godkänner redovisningen och Program för Hållbar stadsutveckling i Norra Djurgårdsstaden och hemställer gemensamt med övriga förvaltningar och bolag att kommunfullmäktige ger exploateringsnämnden, genom exploateringskontoret, i uppdrag att genomföra Program för Hållbar stadsutveckling i Norra Djurgårdsstaden.
2. Stadsbyggnadsnämnden godkänner redovisningen och Program för Hållbar stadsutveckling i Norra Djurgårdsstaden och hemställer gemensamt med övriga förvaltningar och bolag att

Exploateringskontoret
Stora Projekt

Fleminggatan 4
Box 8311
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 26449
Växel 08-508 272 00
Christina.salmhofer@stockholm.se
exploateringskontoret@stockholm.se
Org nr 212000-0142
stockholm.se

kommunfullmäktige ger stadsbyggnadsnämnden, genom stadsbyggnadskontoret, i uppdrag att genomföra Program för Hållbar stadsutveckling i Norra Djurgårdsstaden.

3. Trafiknämnden godkänner redovisningen och Program för Hållbar stadsutveckling i Norra Djurgårdsstaden och hemställer gemensamt med övriga förvaltningar och bolag att kommunfullmäktige ger trafiknämnden, genom trafikkontoret, i uppdrag att genomföra Program för Hållbar stadsutveckling i Norra Djurgårdsstaden.
4. Miljö- och hälsoskyddsnämnden godkänner redovisningen och Program för Hållbar stadsutveckling i Norra Djurgårdsstaden och hemställer gemensamt med övriga förvaltningar och bolag att kommunfullmäktige ger miljö- och hälsoskyddsnämnden, genom miljöförvaltningen, i uppdrag att genomföra Program för Hållbar stadsutveckling i Norra Djurgårdsstaden.
5. Östermalms stadsdelsnämnde godkänner redovisningen och Program för Hållbar stadsutveckling i Norra Djurgårdsstaden och hemställer gemensamt med övriga förvaltningar och bolag att kommunfullmäktige ger stadsdelsnämnden, genom Östermalms stadsdelsförvaltning, i uppdrag att genomföra Program för Hållbar stadsutveckling i Norra Djurgårdsstaden .
6. Stockholms Hamn AB styrelse föreslås:
  - att för egen del godkänna redovisningen och förslag till Program för Hållbar stadsutveckling i Norra Djurgårdsstaden
  - att hos styrelsen för Stockholm Stadshus AB hemställa om godkännande av förslaget
  - att uppdra åt verkställande direktören att vidta erforderliga åtgärder för att implementera programmet.
7. Stockholm Vatten AB:s styrelse föreslås:
  - att för egen del godkänna redovisningen och förslag till Program för Hållbar stadsutveckling i Norra

Djurgårdsstaden

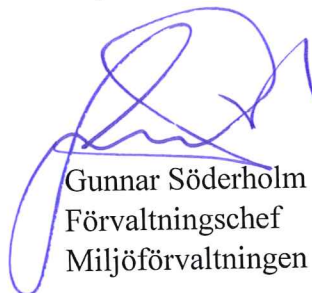
- att hos styrelsen för Stockholm Stadshus AB hemställa om godkännande av förslaget
- att uppdra åt verkställande direktören att vidta erforderliga åtgärder för att implementera programmet.

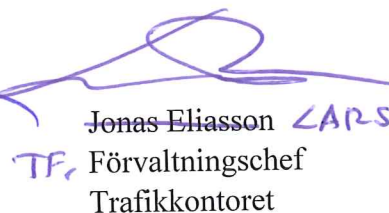
Håkan Falk
Förvaltningschef
Exploateringskontoret

Anette Scheibe Lorentzi
Förvaltningschef
Stadsbyggnadskontoret

Gunnar Söderholm
Förvaltningschef
Miljöförvaltningen

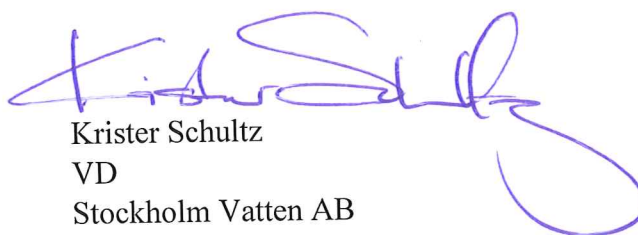
LARSJÖLÖRUS
TF, Förvaltningschef
Trafikkontoret

Johan Castwall
VD
Stockholms Hamn AB

Christina Klang
Förvaltningschef
Östermalms stadsdelsförvaltning

Krister Schultz
VD
Stockholm Vatten AB

Sammanfattning

Exploateringskontoret har i samarbete med stadsbyggnadskontoret, miljöförvaltningen, trafikkontoret, Östermalms stadsdelsförvaltning, Stockholms Hamn AB och SVAB tagit fram ett förslag till revidering av Program för Hållbar Stadsutveckling i Norra Djurgårdsstaden (programmet). Programmet väver traditionella stadsbyggnadsfrågor och framåtsyftande hållbarhetsambitioner samman som skapar en bred grund för Norra Djurgårdsstaden att förbli ett föredöme för hållbar stadsutveckling.

Kommunfullmäktige beslutade 2009 att Norra Djurgårdsstaden (NDS) ska vara ett nationellt och internationellt föredöme för hållbar stadsutveckling och 2010 antogs styrdokumentet ”Övergripande program för miljö och hållbar stadsutveckling i Norra Djurgårdsstaden” (NDS miljö och hållbarhetsprogram).

Styrdokument behöver regelbundet uppdateras för att reflektera den kontinuerliga kunskapsutveckling som sker. Även uppdateringar/revideringar av Stockholms stads styrdokument behöver reflekteras och fångas upp för att projektet NDS fortsatt ska vara i framkant. Under hösten 2015 beslutade NDS-styrgrupp att en revidering av hållbarhetsmålen skulle göras med utgångspunkt från stadens miljöprogram 2016-2019 och övriga styrdokument under ledning av exploateringskontoret.

Parallellt med detta tog stadsbyggnadskontoret fram stadsbyggnadsprinciper för att tydliggöra den stadsbyggnadsmässiga visionen för området samt att ge vägledning i planerings- och gestaltungsprocessen. Dessa samordnades med hållbarhetsmålen i dokumentet ”Program för hållbar stadsutveckling i NDS”. Under april och maj 2016 var dokumentet föremål för granskning och förankrades med berörda förvaltningar och bolag.

Bakgrund

Stockholms stads kommunfullmäktige beslutade 2009 att Norra Djurgårdsstaden (NDS) ska utgöra ett särskilt miljöprofilerat stadsutvecklingsområde. 2010 antogs styrdokumentet ”Övergripande program för miljö och hållbar stadsutveckling i Norra Djurgårdsstaden” (NDS miljö- och hållbarhetsprogram) av

kommunfullmäktige. Exploateringskontoret gavs det övergripande ansvaret för genomförandet i nära samarbete med stadsbyggnadskontoret, miljöförvaltningen, trafikkontoret, Östermalms stadsdelsförvaltning och Stockholms Hamn AB. Förutom dessa har även Fortum och SVAB inbjudits att delta i arbetet.

Under de sex år som programmet tillämpats har kunskapsutvecklingen på området stadigt gått framåt. NDS har etablerats som ett nationellt och internationellt föredöme inom hållbar stadsutveckling bland annat genom att styrdokument och verktyg har spridits och nu tillämpas i andra svenska kommuner. Projektet har dessutom tilldelats ett pris av C40 (ett nätverk av drygt 80 städer över hela världen som samarbetar kring utmaningar inom hållbar stadsutveckling) som bästa hållbara stadsutvecklingsprojekt 2015. För att bibehålla denna ställning behöver styrdokument regelbundet uppdateras för att reflektera den kontinuerliga kunskapsutveckling som sker. Även uppdateringar/revideringar av Stockholms stads styrdokument behöver arbetas in för att projektet NDS fortsatt ska vara en förebild inom hållbar stadsutveckling. Under hösten 2015 beslutade styrgruppen för projektet att en revidering av målen skulle göras med utgångspunkt från stadens miljöprogram 2016-2019 och övriga styrdokument. Exploateringskontoret påbörjade därför en översyn av miljö och hållbarhetsprogrammet för NDS. Arbetet genomfördes i nära samverkan med berörda förvaltningar och bolag.

Översynen skulle klargöra om:

- målen leder till efterlevnad av visionen och att projektet fortsatt ligger i framkant.
- dokumentets struktur och upplägg fungerar för styrning av hållbarhetsarbetet i NDS.

Parallellt med detta påbörjade stadsbyggnadskontoret ett arbete med att ta fram stadsbyggnadsprinciper för Norra Djurgårdsstaden, med syfte att dels tydliggöra den stadsbyggnadsmässiga visionen för området och dels att utgöra en vägledning i planerings- och gestaltungsprocessen. Då såväl stadsbyggnadsprinciper som

hållbarhetsmål syftar till att styra mot hållbar stadsutveckling beslutade exploateringskontoret och stadsbyggnadskontoret att slå samman de båda dokumenten samt att utarbeta gemensamma strategier som skulle sammanfatta både stadsbyggnadsprinciperna och hållbarhetsmålen.

Processen

Vid en översyn av NDS miljö- och hållbarhetsprogrammet framkom att:

- Visionen som tagits fram för projektet var svårkommunicerad.
- Det stora antalet mål upplevdes som problematiskt och flera av målen var otydliga och svåra att följa upp.
- Flera mål var formulerade som åtgärder.
- Programmets mål för social och ekonomisk hållbarhet behövde utvecklas.
- Ansvaret för målgenomförandet var otydligt formulerat.

Med stöd av dessa slutsatser genomfördes fyra workshops där stadens förvaltningar och bolag bjöds in för att vidareutveckla målen och tydliggöra de sociala och ekonomiska aspekterna i dokumentet. Resultatet från dessa inledande workshops användes sedan som utgångspunkt för revideringen.

Parallellt med detta påbörjade stadsbyggnadskontoret ett arbete med att ta fram stadsbyggnadsprinciper för Norra Djurgårdsstaden, med syfte att dels tydliggöra den stadsbyggnadsmässiga visionen för området och dels att utgöra en vägledning i planerings- och gestaltungsprocessen.

Berörda förvaltningar och bolag har haft möjlighet att framföra synpunkter på såväl ambitionsnivå som inriktning och upplägg, dels via beredande möten inför behandling i styrgruppen, men även via möten i tematiska fokusgrupper och miljöprofilgruppen. Dessutom har det hållits workshops och seminarier som inbegripit fler av stadens förvaltningar och bolag samt även med externa aktörer utanför staden, såsom byggherrar, AB Fortum Värme, Stockholms hållbarhetskommission, boende, akademi, andra kommuner, m.fl. För att fånga upp akademikernas perspektiv har en dialog förts med en akademisk referensgrupp för att säkerställa omvärldsbevakning.

Denna referensgrupp är bl.a. representerad av beteendevetare, arkitekter och resursteoriforskare. Utöver detta har erfarenheter från redan färdigställda och pågående etapper tagits tillvara i revideringsarbetet genom uppföljning och dialog med byggherrar.

Det slutliga utkastet av programmet har skickats till berörda förvaltningar och bolag för granskning. Granskningssynpunkterna har omhändertagits och inarbetats i den slutliga versionen.

Beskrivning av dokumentet

”Program för hållbar stadsutveckling i NDS” är styrande för- och beskriver stadens ambitioner avseende stadsbyggnad och hållbarhet i Norra Djurgårdsstaden. Programmet överensstämmer med ursprungliga intentioner och den höga ambitionsnivån inom hållbar stadsutveckling.

Dokumentet består av tre huvudsakliga kapitel.

Det första kapitlet beskriver områdets redan idag unika kvalitéer som en viktig utgångspunkt att bygga vidare på såsom Gasverket, Hjorthagen, industri och infrastruktur, hamn och stad, vattenrum och vattenfront samt Nationalstadsparken

Nästa kapitel samlar de fem strategierna för hållbar stadsutveckling som är styrande för utvecklingen av området. Under var och en av strategierna formuleras dels ett antal stadsbyggnadsprinciper för vägledning och inspiration, samt ett antal styrande hållbarhetsmål som ska ligga till grund för de krav som formuleras inför varje specifik utbyggnadsetapp.

Strategierna är följande:

- Levande stad: fokuserar på människan genom formandet av en attraktiv och levande stadsmiljö
- Tillgängligt och nära: handlar om den täta och tillgängliga staden som ger underlag för hållbara transportsätt
- Resurshushållning och klimatansvar: i NDS skapas flexibla och robusta lösningar för att möta en föränderlig framtid
- Låt naturen göra jobbet: beskriver hur ekosystemen kan nyttjas för ett rikt växt- och djurliv och för människors hälsa och välmående

- Engagemang och inflytande: i NDS skapas motivation och förankring på platsen, men även för att sprida kunskap och erfarenheter.

Det sista kapitlet innehåller en beskrivning av hur programmet ska implementeras (processen) utifrån såväl ett stadsbyggnads- som ett exploateringsperspektiv, och klargör hur stadens mål och ambitioner ska förverkligas och upprätthållas framöver. Detta sker på följande nivåer: övergripande nivå, delområde, etapp och byggnad.

I bilaga 1 till programmet finns en sammanställning av förslagen till mål och delmål tillsammans, med uppföljningsmål för var och ett av målen. Dessutom anges vilken nämnd/bolagsstyrelse som har huvudansvaret för att planera och genomföra åtgärder utifrån målen samt ansvar för uppföljning.

Förändringar från förra programmet

Förändringar i det nya programmet jämfört med NDS miljö- och hållbarhetsprogrammet är att:

- Visionen för Norra Djurgårdsstaden har förtydligats och förkortats och samtidigt har fem strategier tagits fram med tillhörande stadsbyggnadsprinciper och hållbarhetsmål. Programmet visar en större helhetssyn på hållbar stadsutveckling, i synnerhet de sociala aspekterna.
- Åtgärder har tagits bort eftersom dessa snabbt inaktuella.
- Uppföljningsmål har tagits fram, bilaga 1.
- Ansvar för genomförande och uppföljning har tydliggjorts i bilaga 1.

Följande hållbarhetsmål har tagits bort:

- NDS ska utvecklas till en klimatpositiv stadsdel.
  - Motivering: Inget mål utan en åtgärd.
- År 2030 är NDS fossilbränslefri.
  - Motivering: Målet är inte genomförbart då varken trafik- eller energisystemet är en lokal fråga som kan lösas på stadsdelsnivå. Målet har omformulerats på följande sätt:

- ”NDS ska vara modell för omställningen till ett samhälle utan fossila bränslen (mål 3.5).
- År 2020 understiger CO₂e-utsläppen 1,5 ton per person.
    - Motivering: Målet är inte genomförbart då varken trafik- eller energisystemet är en lokal fråga som kan lösas på stadsdelsnivå. Målet har omformulerats på följande sätt: ”NDS ska vara modell för omställningen till ett samhälle utan fossila bränslen (mål 3.5).

Hållbarhetsmålen har förtydligats på följande sätt:

- Skapa en robust och sammanhängande stadsstruktur, mål 1.1, som möjliggör för många funktioner och kommande förändringar.
- Bidra till att skapa en jämlik stad, mål 1.2, där NDS ska vara en plats för alla och där bostadsutbudet kan utvecklas för att möta mångfalden i samhället.
- Planera för ett välfungerande vardagsliv, mål 1.3, där god tillgång och närhet till service, arbetsplatser, m.m..
- Skapa attraktiva och trygga platser dygnet runt, året runt, mål 1.4, där målpunkter och aktiviteter skapas som attraherar olika besökare till NDS och där bl.a. bottenvåningar utformas där alla känner sig trygga.
- Planera för levande gaturum som medger flexibel användning, mål 2.2, där goda vistelsekvaliteter för alla gaturum och en mångsidig användning av det offentliga rummet skapas.
- Effektiv energianvändning i byggnader och anläggningar, mål 3.4, där energibehovet nyproducerad byggnad ska vara högst 50 kWh/m² och år.
- NDS ska vara modell för omställningen till ett samhälle utan fossila bränslen, mål 3.5, där bl.a. varu- och persontransporter i det närmaste är fossilbränsle fria och där kunskap kring konsumtionsbaserade utsläpp av växthusgaser utvecklas.
- Låg klimatpåverkan från byggnader och anläggningar ut ett livscykelperspektiv, mål 3.6, där klimat- och energioptimerade bygganden och anläggningar samt yteffektiva bostäder och verksamhetslokaler utformas.

- Utnyttja ekosystemtjänster för att bygga en resilient och hälsosam stadsmiljö, mål 4.1, där ekosystemtjänster utvecklas som bidrar till hälsa och välmående.
- Stimulera aktivt deltagande i utvecklingen av NDS mot en hållbar och öppen stadsdel, mål 5.1, där utökad medborgardialog engagera tidigt och medverkan stimulera en långsiktig och hållbar förvaltning.
- Skapa förutsättningar för hållbar konsumtion, mål 5.2, där förutsättningar för återbruk och delande skapas samt kunskap kring hållbar konsumtion och cirkulär ekonomi byggs upp.
- Kunskap och erfarenheter som genereras i NDS ska spridas, mål 5.4, som stödjer och främjar forskning och utveckling för att bidra till innovation och där goda erfarenheter sprids.

Kontorens/bolagens sammanfattande bedömning

Kontoren/bolagen anser att en revidering av NDS miljö- och hållbarhetsprogram behövs för att säkerställa att projektet även fortsatt ligger i framkant vad gäller hållbar stadsutveckling. De förvaltningar och bolag som står bakom det nya förslaget "Program för hållbar stadsutveckling i NDS" är eniga om programmet beskriver de gemensamma ambitionerna inom hållbar stadsutveckling på ett tydligt sätt med bibehållen hög målsättning.

Programmet väver de traditionella stadsbyggnadsfrågor och framåtsyftande hållbarhetsambitioner samman som skapar en bred grund för Norra Djurgårdsstaden att bli ett föredöme inom hållbar stadsutveckling.

Det reviderade programmet för hållbar stadsutveckling är både lättare att kommunicera, lättare att följa upp och förtydligar den sociala aspekten av hållbar stadsutveckling.

Slut

Bilaga

1. Förslag till reviderat Program för Hållbar Stadsutveckling i Norra Djurgårdsstaden, 2016
2. Övergripande program för miljö och hållbar stadsutveckling i Norra Djurgårdsstaden, 2010